

Sygn. akt I C 1812/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 lipca 2018 r.

Sąd Rejonowy w Grudziądzu, Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSR Maciej Plaskacz

Protokolant sekretarz sądowy Karolina Komorowska

po rozpoznaniu w dniu 19 lipca 2018 r. w Grudziądzu

na rozprawie

sprawy z powództwa **K. J. (1)**

przeciwko **U. P.**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej U. P. na rzecz powódki K. J. (1) kwotę 63.000 zł (sześćdziesiąt trzy tysiące złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 23 listopada 2017 r. do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanej U. P. na rzecz powódki K. J. (1) kwotę 3.600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) powiększoną o należny podatek od towarów i usług stanowiącą opłatę za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu przez adwokata Ł. K.;

IV. nakazuje pobrać od pozwanej U. P. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Grudziądzu kwotę 3.150 zł (trzy tysiące sto pięćdziesiąt złotych) tytułem opłaty sądowej od pozwu, od uiszczenia której powódka była zwolniona.

Sygn. akt I C 1812/17

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 września 2017 r. powódka K. J. (1) domagała się zasądzenia na jej rzecz od pozwanej U. P. kwoty 63.000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 grudnia 2015 r. do dnia zapłaty. Uzasadniając żądanie, powódka wyjaśniła, że za namową pozwanej sprzedała dnia 29 września 2010 r. mieszkanie przy ul. (...) za cenę 90.000 zł, po czym przekazała pozwanej kwotę 63.000 zł, opierając się na zaufaniu do pozwanej. Otrzymałą kwotę pozwana przeznaczyła na spłatę swoich długów. Po sprzedaży własnego mieszkania powódka zamieszkała w mieszkaniu pozwanej przy ul. (...) w G.. Powódka domagała się bezskutecznie zwrotu pieniędzy od pozwanej. Jako podstawę roszczenia wskazała przepisy dotyczące bezpodstawnego wzbogacenia.

Powódka korzystała ze zwolnienia od kosztów sądowych i pomocy pełnomocnika z urzędu przyznanych jej postanowieniem Sądu Rejonowego w Grudziądzu z dnia 22 czerwca 2017 r., I Co 1036/17.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o odrzucenie pozwu, ewentualnie o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu. Zaprzeczyła otrzymaniu od powódki kwoty 63.000 zł, wyjaśniając, że środki na spłatę długów uzyskała od rodziny oraz K. R..

Postanowieniem z dnia 5 grudnia 2017 r. Sąd oddalił wniosek pozwanej o odrzucenie pozwu.

Sprawa została rozpoznana w postępowaniu zwyczajnym.

Sąd ustalił, co następuje:

Powódka K. J. (1) jest teściową pozwanej U. P.. K. J. (1) urodziła się w (...) r.

Okoliczność bezsporna

W 2010 r. pozwana kilkakrotnie zwracała się do powódki z prośbą o przekazanie jej środków pieniężnych na spłatę długów. Sugerowała, że środki na ten cel powódka może uzyskać, sprzedając swoje mieszkanie przy ul. (...) w G.. Pozwana groziła, że w razie nieuzyskania pomocy finansowej od powódki odbierze sobie życie. Groźby te poruszały powódkę, która krótko wcześniej straciła córkę. Pozwana proponowała dodatkowo powódce, że po sprzedaży mieszkania powódka może zamieszkać razem z pozwaną w mieszkaniu pozwanej przy ul. (...) w G. oraz wspólnie prowadzić gospodarstwo domowe i korzystać ze wsparcia pozwanej.

Dowody:

Zeznanie powódki – k. 108, 169v.

Zeznanie świadka B. K. – k. 108-109

Zeznanie świadka I. C. – k. 110

Dnia 29 września 2010 r. powódka jako sprzedawca zawarła umowę sprzedaży przysługującego jej prawa odrębnej własności lokalu przy ul. (...) w G. za cenę 90.000 zł. Kwotę tę powódka otrzymała w całości.

Dowody:

Umowa z dnia 29 września 2010 r. – k. 5-8

Zeznanie powódki – k. 108, 169v.

Dnia 30 września 2010 r. powódka i pozwana udały się do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Grudziądzu D. L., który prowadził kilka postępowań egzekucyjnych przeciwko pozwanej. Powódka zapłaciła Komornikowi ok. 63.000 zł na poczet długów pozwanej. Z wpłaconej kwoty Komornik przekazał wierzycielom łącznie 57.695,20 zł, a pozostała część wpłaty pokryła koszty postępowań egzekucyjnych. Postanowieniami z dnia 1 października 2010 r. Komornik zakończył postępowania egzekucyjne przeciwko pozwanej i ustalił ich koszty.

Dowody:

Zaświadczenia o dokonanych wpłatach – k. 70-73, 93-96 akt I C 2751/15

Postanowienia z dnia 1 października 2010 r. – k. 103-108

Środki na wpłatę w kwocie 63.000 zł dokonaną dnia 30 września 2010 r. pochodziły wyłącznie od powódki ze sprzedaży mieszkania.

Dowody:

Zeznanie powódki – k. 108, 169v.

Zeznanie świadka K. R. – k. 123-124

Zestawienia operacji na rachunkach bankowych – k. k. 63-105, 114-121, 126-166

Po sprzedaży własnego mieszkania powódka zamieszkała w mieszkaniu pozwanej przy ul. (...) w G. wraz z pozwaną i jej synem, a swoim wnukiem K. J. (2).

Powódka nie partycypowała w kosztach utrzymania mieszkania. Pozwana przygotowywała częściowo posiłki i udzielała pomocy powódce w czynnościach higienicznych.

Dnia 2 grudnia 2014 r. pozwana przeniosła na osobę trzecią spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w G. na zabezpieczenie udzielonej pozwanej pożyczki.

Gdy powódka dowiedziała się od nowego właściciela o sprzedaży mieszkania doznała udaru. Po powrocie ze szpitala zorientowała się, że pozwana spakowała już swoje rzeczy i przygotowała się do wyprowadzki. Po opuszczeniu mieszkania przez pozwaną i jej syna powódka została w nim jeszcze przez kilka miesięcy. Pozwana nie zaproponowała powódce możliwości zamieszkania gdzie indziej.

Nowy właściciel udostępniał lokal osobie trzeciej, która przebywała tam przez kilka miesięcy. W mieszkaniu były wyłamywane zamki, dostęp mediów został odcięty, a także miały miejsca interwencje Policji.

Dowody:

Umowa z dnia 2 grudnia 2014 r. – k. 9-11

Zeznanie świadka K. J. (2) – k. 56

Zeznanie świadka B. K. – k. 108-109

Zeznanie powódki – k. 108, 169v.

Zeznanie pozwanej – k. 110-111, 170

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny został ustalony na podstawie wymienionych wyżej dokumentów, zeznań świadków B. K., K. D. (1), I. C. i K. R. oraz zeznań powódki i pozwanej przesłuchanych w charakterze stron.

Sąd nie dał wiary świadkowi K. J. (2) co do jego twierdzenia, że otrzymał od powódki kwoty 28.000 zł, którą niezwłocznie przekazał matce. Zeznanie to nie wytrzymuje konfrontacji z zasadami logiki, gdyż świadek deklaruje, że mimo posiadania własnych długów kwotę otrzymaną rzekomo od babci oddał zaraz własnej matce. Trudno też wytłumaczyć, po co powódka miałaby przekazywać wnukowi znaczną sumę pieniężną, skoro mogła przekazać ją bezpośrednio jego matce, czyli swojej synowej. Nie można również tracić z pola widzenia tego, że twierdzenie pozwanej o rzekomej darowiznie w kwocie 28.000 zł pojawiło się w procesie stosunkowo późno, gdyż jeszcze w odpowiedzi na pozew pozwana nie wskazywała tej darowizny jako źródła pochodzenia środków na spłatę długów (k. 31). W pozostałym zakresie zeznanie świadka nie budziło zastrzeżeń.

Sąd nie dał wiary świadkowi H. K. co do jej twierdzenia o pożyczeniu pozwanej kwoty 10.000 zł w 2010 r. Przede wszystkim posiadanie takiej kwoty nie znajduje oparcia w dochodach deklarowanych przez świadka wynoszących we okresie udzielenia rzekomej pożyczki ok. 600-800 zł miesięcznie. Dodatkowo, świadek deklaruował, że kwota 10.000 zł stanowiła oszczędności przeznaczone na zakup działki. W takiej sytuacji trudno racjonalnie wytłumaczyć to, że świadek – według swoich zeznań – oczekiwał ok. 7 lat na zwrot pożyczki udzielonej pozwanej, utrzymując z nią przy

tym zażyłe kontakty. Doświadczenie życiowe wskazuje bowiem na to, że brak zwrotu przez okres kilku lat kwoty, którą świadek chciał wydać na swoje cele, powinien co najmniej wpłynąć negatywnie na relacje między świadkiem a jego siostrą – pozwaną. Niczym nieuzasadniona wydaje się też być cierpliwość męża świadka, którego dochód miał głównie umożliwiać poczynienie oszczędności w kwocie 10.000 zł.

Sąd dał wiarę świadkom B. K., K. D. (1), I. C. i K. R., gdyż ich zeznania były spójne, logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego.

Zeznanie powódki zasługiwało generalnie na walor wiarygodności, gdyż było spójne, logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego. Z tych samych względów zeznanie pozwanej zasługiwało częściowo na walor wiarygodności. Fragmenty zeznań, którym Sąd odmówił wiarygodności, zostaną omówione w następnej części uzasadnienia.

Szczegółowe omówienia wymagają następujące okoliczności faktyczne.

Twierdzenie pozwanej o posiadaniu własnych środków na dokonanie wpłaty u komornika dnia 30 września 2010 r. nie wytrzymuje konfrontacji z pozostałymi dowodami. Pozwana wskazała następujące źródła pochodzenia tych środków: (1) darowizna od syna pozwanej w kwocie 28.000 zł, którą syn pozwanej wcześniej otrzymał od swojej babci – powódki, (2) pożyczka od siostry w kwocie 10.000 zł, (3) kwota 25.000 zł otrzymana od K. R. w zamian za przyszłą pracę polegającą na sprzątaniu domu (k. 110-111). W odpowiedzi na pozew (k. 31) pozwana wskazała natomiast, że środki te pozyskała w ramach pożyczek od (4) brata K. D. (2), a także (2) siostry H. K. oraz od (3) K. R.. Potwierdzeniem darowizny od syna (1) i pożyczki od siostry (2) są jedynie ich zeznania, które Sąd ocenił jako całkowicie niewiarygodne z przyczyn podanych przy okazji oceny zeznań świadków K. J. (2) i H. K.. Potwierdzeniem otrzymania środków od K. R. (3) miały być zeznania tego świadka. Powódka cofnęła wprawdzie wniosek o dopuszczenie tego dowodu, lecz Sąd w celu ustalenia prawdziwego stanu faktycznego dopuścił go z urzędu (art. 232 zd. drugie k.p.c.). K. R. w sposób przekonujący opisała dochody uzyskiwane przez pozwaną z tytułu wykonywania prac domowych u świadka i jednocześnie zaprzeczyła udzieleniu pozwanej jakichkolwiek pożyczek na kwotę większą niż 2.000 zł. Łączny dochód pozwanej u świadka w okresie 3 lat wynosił 10.000 zł, co zdecydowanie podważa twierdzenie pozwanej o zaciągnięciu u K. R. pożyczki w kwocie 25.000 zł, która została następnie odpracowana. Co do pożyczki od brata (4) żona brata K. D. (1) kategorycznie zaprzeczyła udzieleniu przez jej zmarłego męża pożyczki pozwanej. W konsekwencji Sąd przyjął, że w chwili dokonywania wpłaty u komornika dnia 30 września 2010 r. w kwocie 63.000 zł pozwana nie posiadała żadnych własnych środków, które mogłyby zostać przeznaczone na ten cel.

Za przeznaczeniem przez powódkę kwoty 63.000 zł na spłatę długów pozwanej przemawiają następujące okoliczności. Po pierwsze, powódka dzień przed dokonaniem wpłaty w podanej kwocie u komornika uzyskała kwotę 90.000 zł ze sprzedaży mieszkania. Pozwana natomiast, co wykazano w poprzednim akapicie, nie posiadała żadnych własnych środków, które mogłyby wydatkować na ten cel. Po drugie, z samych zeznań pozwanej wynika, że uczestniczyła ona w samym akcie sprzedaży mieszkania przez powódkę, natomiast powódka była obecna u komornika przy dokonywaniu wpłaty w kwocie 63.000 zł. Udział obu stron w tych czynnościach jest usprawiedliwiony, jeżeli uznać za prawdziwe twierdzenie powódki o pochodzeniu środków na spłatę długów pozwanej ze sprzedaży mieszkania przez powódkę. Po trzecie, wersja powódki o przeznaczeniu środków ze sprzedaży mieszkania znajduje oparcie w analizie historii operacji na rachunkach prowadzonych dla powódki w banku (...) SA (k. 63-105, 114-121, 126-166). Mimo wszechstronnego zbadania tej kwestii i dwukrotnego uzupełnienia zestawienia operacji na rachunkach nie można odnaleźć wpłat w takiej wysokości, która wykluczałaby wersję powódki o wydatkowaniu kwoty 63.000 zł na spłatę długów pozwanej. Po czwarte wreszcie, o przeznaczeniu kwoty 63.000 zł na ten cel wskazywała konsekwentnie powódka zarówno w niniejszym procesie, jak i w procesie toczącym się przed Sądem Rejonowym w Grudziądzu pod sygn. akt I C 2751/15. Twierdzenia i zeznania powódki są spójne i logiczne oraz nie pozostają w sprzeczności z jakimikolwiek innymi dowodami, które zasługują na walor wiarygodności.

Sąd nie podzielił twierdzenia powódki o deklaracjach pozwanej o zwrocie powódce kwoty 63.000 zł. Po pierwsze bowiem, powódka aż do końca wspólnego zamieszkiwania z pozwaną w mieszkaniu pozwanej przy ul. (...) w G. nie podejmowała żadnych kroków zmierzających do odzyskania tych środków. Podjęła je natomiast dopiero po sprzedaży

tego mieszkania przez pozwaną i wyprowadzeniu się pozwanej wraz z synem. W ocenie Sądu przemawia to za przyjęciem, że porozumienie stron poprzedzające wpłatę w kwocie 63.000 zł nie obejmowało zwrotu tej kwoty, lecz zapewnienie powódce przez pozwaną możliwości zamieszkiwania z pozwaną i wnukiem oraz opieki. Dopiero bowiem zaprzestanie wywiązywania się z tych obowiązków skłoniło powódkę do dochodzenia roszczeń z powołaniem się na umowę pożyczki zawartą rzekomo we wrześniu 2010 r.

Sposób zarachowania wpłaty z dnia 30 września 2010 r. Sąd ustalił w oparciu o zaświadczenia komornika o dokonanych wpłatach (k. 70-73 i 93-96 akt I C 2751/15), które pozwalały precyzyjnie określić kwoty przekazane wierzycielom po wpłacie z dnia 30 września 2010 r. Odnośnie do kosztów postępowań egzekucyjnych Sąd wziął pod uwagę, że wpłata z dnia 30 września 2010 r. stanowiła ok. 88% wszystkich środków przekazanych wierzycielom w toku postępowań egzekucyjnych przeciwko pozwanej. Suma kosztów tych postępowań wynosiła 10.510,78 zł (k. 103-108 akt I C 2751/15), a zatem jest bardzo prawdopodobne, że kwota ok. 5.500 zł, stanowiąca różnicę między wpłatą z dnia 30 września 2010 r. a sumą środków wypłaconych wierzycielom, została przeznaczona na pokrycie kosztów.

Ocena dochodzonego roszczenia jako roszczenia o zwrot pożyczki jest wykluczona z uwagi na powagę rzeczy osądzonej, z której korzysta wyrok Sądu Rejonowego w Grudziądzu z dnia 7 listopada 2016 r., I C 2751/15, oddalający powództwo o tak ujęte roszczenie. Jak wynika z uzasadnienia pozwu, podstawy prawnej roszczenia powódka upatruje w reżimie odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Jediną postacią roszczenia wchodzącą w rachubę jest roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia, którego zamierzony cel nie został osiągnięty (art. 410 § 2 k.p.c.). Do przesłanek roszczenia kondykcijnego w postaci skłonienia odbiorcy świadczenia (pозwanej) do oczekiwanego przez świadczącego (powódkę) zachowania się – *conditio causa data causa non secuta* – należą: (1) istnienie odpowiedniej podmiotowej konfiguracji świadczenia (świadczący - odbiorca świadczenia), (2) cel świadczenia w postaci skłonienia odbiorcy do określonego (legalnego) zachowania się (świadczenia), (3) brak między odbiorcą i świadczącym stosunku obligacyjnego, z którego wynikałby obowiązek świadczenia, (4) brak zobowiązania odbiorcy do oczekiwanego od niego zachowania się (ani przed przyjęciem, ani po przyjęciu świadczenia), (5) istnienie porozumienia (zgody) stron odnośnie do tego zachowania się odbiorcy, które to porozumienie stanowi podstawę świadczenia przez świadczącego (odbiorca zna cel świadczenia i go aprobuje), (6) porozumienie to nie stanowi czynności prawnej mającej kreować odpowiednie roszczenie między stronami, 7) cel świadczenia nie został ostatecznie osiągnięty (odbiorca tego świadczenia nie zachował się w oczekiwany sposób) (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2011 r., I CSK 533/10, niepubl., i z dnia 12 stycznia 2006 r., II CK 342/05, OSNC 2006, nr 10, poz. 170). Między powódką a pozwaną istniała odpowiednia konfiguracja podmiotowa (1), gdyż powódka (świadcząca) przez zapłatę kwoty 63.000 zł spowodowała wygaśnięcie długów pozwanej (odbiorcy świadczenia) wobec komornika i wierzycieli egzekwujących. Na marginesie należy zauważyć – choć wątek ten nie był podnoszony – że w razie wzbogacenia polegającego na zmniejszeniu pasywów kwestia zużycia korzyści i zastosowania art. 409 k.c. w ogóle nie wchodzi w grę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2009 r., V CSK 371/08, niepubl.). Celem świadczenia (2) było skłonienie pozwanej do określonego zachowania w postaci prowadzenia z powódką wspólnego gospodarstwa domowego i wspólnego zamieszkiwania w mieszkaniu pozwanej. W ocenie Sądu, taki stan rzeczy miał trwać do końca życia powódki. Powódka w 2010 r. miała 80 lat i świadomość pogarszającego się stanu zdrowia. Mimo zaspokojenia swoich potrzeb mieszkaniowych we własnym mieszkaniu musiała liczyć się z tym, że oprócz mieszkania będzie potrzebować opieki w codziennych czynnościach – z biegiem lat w coraz większym stopniu. Dodatkowo krótko przed sprzedażą mieszkania powódka straciła córkę, co powodowało, że propozycja pozwanej mogła się jej wydawać rozsądnym rozwiązaniem opisanych problemów. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie pozwala przyjąć, że między stronami doszło do zawarcia jakiegokolwiek umowy regulującej stosunki między stronami na tle udostępnienia środków pieniężnych na spłatę długów pozwanej i na tle zapewnienia powódce mieszkania i opieki. Przekazanie pozwanej kwoty 63.000 zł nie stanowiło wykonania żadnego innego obowiązku prawnego ciążącego na powódce (3). Jednocześnie pozwana nie była prawnie zobowiązana ani do przyjęcia powódki do swojego mieszkania, ani też do zapewnienia jej opieki (4). Pozwana, przyjmując kwotę 63.000 zł od powódki, miała świadomość, że w zamian powódka oczekuje wspólnego zamieszkiwania i opieki, gdyż sama to proponowała, zgłaszając sugestię sprzedaży mieszkania przez powódkę (5). Porozumienie między stronami nie tworzyło między nimi jednocześnie węzła o charakterze umownym, gdyż opierało się na więziach rodzinnych wynikających z relacji teściowa-synowa i na zaufaniu powódki do pozwanej (6). Cel

świadczenia ostatecznie nie został osiągnięty (7), gdyż pozwana w 2014 r., bez uzgodnienia tego z powódką, sprzedała mieszkanie zajmowane razem z powódką i wyprowadziła się, nie proponując powódce dalszego zamieszkiwania. Obecnie pozwana w dalszym ciągu nie widzi możliwości zamieszkiwania z powódką, czemu jednoznacznie dała wyraz na rozprawie dnia 19 lipca 2018 r. (k. 170). Pomijając już aspekt etyczny takiego zachowania wobec 88-letniej osoby, należy stwierdzić, że wraz z pozostawieniem powódki w sprzedanym mieszkaniu przy ul. (...) w G. cel świadczenia powódki w postaci dożywotniego zamieszkiwania z pozwaną i uzyskiwania od niej pomocy ostatecznie nie został osiągnięty.

Z podanych względów, powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości, o czym orzeczono w punkcie I sentencji wyroku na podstawie art. 405 w zw. z art. 410 § 2 k.c.

O odsetkach za opóźnienie orzeczono na podstawie art. 481 k.c. Analizowane roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy (art. 455 k.c.), a termin zapłaty wyznacza wezwanie do spełnienia świadczenia. W realiach niniejszej sprawy wezwanie to nastąpiło wraz z doręczeniem pozwanej odpisu pozwu dnia 15 listopada 2017 r. Uznając, że w normalnym toku czynności pozwana powinna dokonać zapłaty w ciągu tygodnia, stan opóźnienia należy liczyć od dnia 23 listopada 2017 r. Dalej idącej roszczenie odsetkowe nie istnieje, a powództwo w tym zakresie zostało oddalone w punkcie II sentencji wyroku.

O kosztach procesu orzeczono w punkcie III sentencji wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Powódka uległa jedynie co do nieznaczącej części swojego żądania, co uzasadniało obciążenie całością kosztów procesu strony przeciwnej. Koszty te obejmowały opłatę za pomoc prawną udzieloną pozwanej z urzędu przez adwokata, przy czym do obliczenia jej wysokości zastosowano rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, Dz. U. poz. 1714 ze zm. (§ 4 ust. 1 w zw. z § 8 pkt 6 oraz § 4 ust. 3; por. uwagi poczynione w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2015 r., III CZP 90/15, OSNC 2017, nr 1, poz. 3).

O opłacie sądowej, od której powódka była zwolniona, orzeczono w punkcie IV sentencji wyroku na podstawie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 300 ze zm.).